

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ)

УДК 376.1:37.018.26:373.3/.5

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.345871>

Віра Купрас, кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Комунального закладу освіти “Спеціальна школа 12”
Дніпропетровської обласної ради
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0672-0431>

Наталія Зозуля, заступник директора з навчальної роботи
Комунального закладу освіти “Спеціальна школа № 12”
Дніпропетровської обласної ради
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4686-1588>

Вероніка Дорошенко, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри медико-біологічних основ фізичної культури та спорту
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9818-8520>

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ)

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти індивідуалізації навчання учнів із порушеннями зору в контексті реалізації концепції Нової української школи (НУШ). Визначено, що сучасна освітня парадигма України, побудована на принципах гуманізму, дитиноцентризму й інклюзії, вимагає створення гнучких моделей навчального процесу, здатних враховувати індивідуальні особливості кожної дитини. Індивідуалізація виступає базовим механізмом забезпечення рівного доступу до якісної освіти для учнів із сенсорними порушеннями, сприяє розвитку їхньої самостійності, когнітивної активності та соціальної адаптації. Проведений аналіз наукових досліджень засвідчив, що ефективна реалізація індивідуалізованого підходу передбачає поєднання диференціації, персоналізації та психолого-педагогічного супроводу, що узгоджується з цінностями НУШ. Вітчизняні науковці акцентують на необхідності інтеграції адаптованих методик, сенсорних і цифрових ресурсів, а також міждисциплінарної взаємодії педагогів, батьків і фахівців з реабілітації.

На основі узагальнення теоретичних положень і практичних досліджень у статті запропоновано структуровану таблицю стратегій індивідуалізації навчання учнів із порушеннями зору. Результати дослідження підкреслюють, що ефективна індивідуалізація в умовах НУШ можлива лише за умови поєднання інноваційних педагогічних технологій, адаптованих засобів навчання, емоційно безпечного середовища та системного професійного розвитку вчителів.

Ключові слова: індивідуалізація навчання; порушення зору; інклюзивна освіта; НУШ; психолого-педагогічний супровід.

Табл. 2. Літ. 17.

Vira Kupras, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Director of the Municipal Educational Institution “Special School 12” of
Dnipropetrovsk Regional Council
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0672-0431>

Nataliia Zozulia, Deputy Director for Academic Affairs,
Municipal Educational Institution “Special School No. 12” of
Dnipropetrovsk Regional Council
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4686-1588>

Veronika Doroshenko, Ph.D. (Physical Education and Sports), Associate Professor,
Associate Professor of the Medical and Biological Foundations of Physical Culture and Sports,
Zaporizhzhia National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9818-8520>

INDIVIDUALIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS FOR STUDENTS WITH VISUAL IMPAIRMENTS IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING THE CONCEPT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL (NUS)

The article examines the theoretical and practical aspects of individualizing the learning process for students with visual impairments within the framework of the New Ukrainian School (NUS) concept. It is determined that the modern educational paradigm of Ukraine, grounded in the principles of humanism, child-centeredness, and inclusion, requires the creation of flexible models of the educational process capable of addressing the individual characteristics of every child. Individualization serves as a fundamental mechanism for ensuring equal access to quality education for students with sensory impairments and contributes to the development of their independence, cognitive activity, and social adaptation. An analysis of scholarly research

demonstrates that the effective implementation of an individualized approach involves a combination of differentiation, personalization, and psychological-pedagogical support, consistent with the core values of NUS. Ukrainian scholars emphasize the necessity of integrating adapted teaching methods, sensory and digital learning resources, as well as interdisciplinary collaboration among teachers, parents, and rehabilitation specialists.

International experience shows that the individualization of learning for students with visual impairments results from the systemic integration of pedagogical competence, accessible learning materials, and technological support. A particularly significant role is played by the adaptation of content and assessment methods, the use of tactile and audiovisual tools, and teachers' professional preparation for work in inclusive environments.

Based on the synthesis of theoretical frameworks and empirical studies, the article proposes a structured table of individualization strategies for teaching students with visual impairments. The findings emphasize that effective individualization in the context of the NUS is achievable only through the combination of innovative pedagogical technologies, adapted learning tools, emotionally safe educational environments, and continuous professional development of teachers.

Keywords: individualization of learning; visual impairment; inclusive education; New Ukrainian School (NUS); psychological and pedagogical support.

Постановка проблеми. Сучасна освітня парадигма України, втілена в концепції Нової української школи (НУШ), ґрунтується на гуманістичних цінностях, дитиноцентризмі та визнанні права кожного учня на якісну освіту, незалежно від індивідуальних можливостей та особливих його освітніх потреб. В умовах реалізації ідей інклюзивної освіти особливого значення набуває проблема індивідуалізації навчального процесу, яка передбачає створення освітнього середовища, здатного врахувати особистісні, когнітивні та сенсорні особливості дитини. Для учнів із порушеннями зору індивідуалізація є необхідною умовою забезпечення доступності освіти, формування життєвих і соціальних компетентностей, розвитку самостійності та пізнавальної активності. Підхід НУШ до навчання таких дітей базується на поєднанні інклюзивних і спеціальних педагогічних технологій, використанні адаптованих засобів навчання, тактильних і цифрових ресурсів, а також на системному психолого-педагогічному супроводі. Водночас практична реалізація індивідуалізованого навчання для дітей з порушеннями зору вимагає комплексного осмислення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз реалізації принципу індивідуалізації у рамках НУШ дає ґрунтовна праця Т. Терещука, яка формулює теоретичні підходи та методичні орієнтири для впровадження індивідуальних траєкторій навчання в початковій школі [9]. У сучасних педагогічних дослідженнях також виокремлюють диференціацію, персоналізований підхід і систему психолого-педагогічного супроводу як три взаємопов'язані складові індивідуалізації. Наприклад, Т. Сак у своїй роботі детально розглядає підходи до індивідуалізації для учнів з особливими освітніми потребами, узагальнюючи зарубіжні та національні практики [8]. Практичні рекомендації та методичні настанови для роботи з дітьми з порушеннями зору подано в навчально-методичних посібниках [3; 4; 7; 10; 11]. Дослідження міжнародного рівня підкреслюють важливість ефективного інформаційного обміну між медичними службами, спеціалістами з

реабілітації та педагогами для забезпечення підтримки дітей з вадами зору у загальноосвітньому середовищі [16].

Метою статті є визначення ефективних напрямів і методичних підходів до організації індивідуальної освітньої траєкторії на основі принципів інклюзивності, компетентнісного навчання та особистісно орієнтованої освіти.

Виклад основного матеріалу. Необхідність індивідуалізації навчання дітей із порушеннями зору в українській школі зумовлена низкою соціально-педагогічних і нормативних чинників. По-перше, впровадження концепції НУШ і положень Закону України "Про освіту" (2017) визначило принцип рівного доступу до освіти як базовий, що актуалізує питання створення умов для успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами. По-друге, сучасні дослідження у сфері спеціальної педагогіки засвідчують, що традиційні підходи до навчання дітей з порушеннями зору не забезпечують належного рівня пізнавальної активності та розвитку критичного мислення без спеціальної індивідуалізації завдань, контенту й методів навчання [4]. По-третє, на практиці інклюзивна освіта часто стикається з проблемами недостатньої підготовки педагогів, відсутності адаптованих навчальних матеріалів, технічних засобів компенсації зору та чітких методичних алгоритмів побудови індивідуальної програми розвитку (ППР). Це ускладнює ефективне впровадження ідей НУШ, зокрема компетентнісного навчання, формування соціальної мобільності й самостійності дитини. Отже, дослідження питань індивідуалізації навчального процесу для учнів із порушеннями зору є актуальним з огляду на необхідність науково обґрунтованої інтеграції спеціальних педагогічних підходів у загальноосвітній контекст НУШ, забезпечення педагогічної ефективності ППР та підвищення якості інклюзивного освітнього середовища в Україні.

Індивідуалізація навчання є ключовим принципом сучасної освіти, що передбачає врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання. У контексті навчання учнів з порушеннями

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ)

зору цей принцип набуває особливої ваги, оскільки забезпечення рівного доступу до освіти вимагає адаптації навчального процесу до їхніх потреб і можливостей. Не менш важливим є компетентнісний підхід до навчання дітей з порушеннями зору, викладений у Державному стандарті базової середньої освіти. Так, згідно з дослідженням Т. Костенко, І. Гудим та інших, в загальноосвітньому навчальному закладі передбачається формування основних компетентностей, таких як мовленнєва, математична, природничо-наукова, екологічна, інформаційно-комунікаційна, громадянська, культурна, підприємливість та фінансова грамотність. Це досягається через адаптацію змісту освіти, методів і форм навчання, а також використання спеціальних засобів навчання [4].

Сучасний правовий фундамент організації інклюзивної та індивідуалізованої освіти в Україні визначається Законом України "Про освіту" (2017), який закріплює принципи забезпечення права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами та передбачає механізми індивідуальної освітньої підтримки [2]. Практична реалізація інклюзії регламентується Порядком організації інклюзивного навчання, який встановлює вимоги до створення інклюзивних класів, складу команд супроводу та формування ІПР [9]. Варто зазначити, що учні з порушеннями зору мають специфічні психолого-педагогічні особливості, які необхідно враховувати при організації навчального процесу. До таких особливостей належать: обмеження зорового сприй-

мання, що впливає на сприймання навчального матеріалу та взаємодію з навколишнім середовищем; розвиток компенсаторних механізмів, таких як розвиток слухового, тактильного сприймання, що потребує спеціальних методик навчання; потреба в адаптованих засобах навчання, таких як тактильні матеріали, збільшувальні пристрої, спеціальні комп'ютерні програми; особливості соціальної адаптації, що вимагають індивідуального підходу у взаємодії з однолітками та педагогами. Згідно з дослідженням Т. Костенко та І. Гудим, для ефективного навчання учнів з порушеннями зору необхідно враховувати їхні індивідуальні особливості, застосовувати адаптовані методи і форми навчання, а також забезпечувати необхідні технічні засоби підтримки [3, 4]. В умовах НУШ індивідуалізація навчального процесу для учнів з порушеннями зору реалізується через застосування різноманітних методик та стратегій. До основних з них належать: адаптація навчального матеріалу; індивідуальні освітні траєкторії; психолого-педагогічний супровід тощо. Згідно з дослідженням Л. Шелестової та О. Барановської, застосування зазначених методик сприяє індивідуалізації навчання в умовах змішаної форми організації освітнього процесу у початковій школі та підвищує ефективність навчального процесу для учнів з особливими освітніми потребами [8].

У таблиці 1 здійснено порівняльний аналіз методик індивідуалізації навчання для учнів з порушеннями зору з аналізом їх переваг, недоліків та прикладів застосування.

Таблиця 1

Порівняння методик індивідуалізації навчання для учнів з порушеннями зору

Опис	Переваги	Недоліки	Приклади застосування
Адаптація навчальних матеріалів			
Використання збільшених шрифтів, тактильних матеріалів, аудіо- та відеоматеріалів	Доступність інформації, розвиток компенсаторних навичок	Вимагає додаткового часу на підготовку матеріалів	Використання шрифту Брайля для читання, тактильні карти з геометрії
Індивідуальні освітні траєкторії (ІПР)			
Планування індивідуального курсу навчання для конкретного учня	Чіткі цілі навчання, врахування індивідуальних потреб	Необхідність регулярного коригування та моніторингу	Визначення щотижневих цілей із математики та мовлення
Технології підтримки			
Використання спеціальних комп'ютерних програм та пристроїв	Підвищує самостійність учня, швидкість засвоєння	Потребує технічного забезпечення, навчання учня	Екранні лупи, аудіо-читалки, програми для відтворення тексту голосом
Психолого-педагогічний супровід			
Консультації, тренінги, корекційно-розвивальні заняття	Підтримка соціальної адаптації та розвитку	Вимагає залучення спеціалістів, часу та ресурсів	Групові тренінги з комунікативних навичок, індивідуальні заняття з психологом

Джерело: складена автором

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ)

Як зазначає В. Вертугіна, ефективна індивідуалізація навчання потребує врахування сенсорних обмежень, особистісних потреб і соціального контексту розвитку дитини [1]. Дослідження О. Легкого та С. Кондратенко підкреслює важливість поєднання педагогічної, психологічної й технологічної

підтримки, що забезпечує формування комфортного освітнього середовища [5]. Відтак, систематизація таких стратегій дозволяє наочно представити можливі підходи до організації індивідуалізованого навчання дітей із порушеннями зору, узгоджені з принципами Нової української школи.

Таблиця 2

Порівняння стратегій індивідуалізації навчання для учнів з порушеннями зору

Основна ідея	Переваги для учнів з порушеннями зору	Приклади застосування
Диференційоване навчання		
Завдання різного рівня складності, відповідно до можливостей учня	Дозволяє підбирати оптимальний рівень навантаження, зменшує стрес, підвищує успішність	на уроці математики для учнів з порушенням зору можна підготувати завдання із меншим обсягом письма, збільшеним шрифтом чи допоміжними схемами
Персоналізований підхід		
Врахування інтересів, стилю навчання, можливостей кожного учня	Підвищує мотивацію, активізує пізнавальну діяльність, дає відчуття контролю над навчанням	учень з порушенням зору обирає тему проєкту (наприклад, аудіо – сенсорний проєкт) і спосіб представлення (звукозапис, подкаст)
Інтерактивне навчання		
Використання інтерактивних технологій, сенсорних ресурсів, мультимедійних засобів	Покращує сприйняття інформації через альтернативні канали (слух, дотик), стимулює самостійність	застосування планшетів зі спеціальними додатками для незрячих / слабоворих, аудіо-квести, тактильні матеріали
Інклюзивне середовище		
Формування умов, де учень з порушенням зору працює разом з однолітками і підтримкою спеціалістів	Покращує соціальну адаптацію, зменшує бар'єри участі, підсилює відчуття належності	групова проєктна діяльність, де є асистент вчителя або спеціальний педагог, тактильні матеріали загального доступу, рівний доступ до технологій

Іноземний досвід індивідуалізації навчання осіб із порушенням зору демонструє послідовне спрямування на адаптацію змісту, засобів і методів викладання до сенсорних і когнітивних особливостей учнів. Наприклад, дослідження, що висвітлюють практики диференційованого навчання в базових школах Гани, підкреслюють роль адаптованих навчальних матеріалів – шрифт Брайля, тактильна графіка та аудіоматеріали, а також альтернативних форм оцінювання для забезпечення рівного доступу до змісту [14]. У кейсових проєктах Erasmus+ та інших мультиконтекстних дослідженнях виявлено, що крім матеріально-технічних засобів критично важливими є “усвідомлення” педагогами своєї місії, а також системна підготовка вчителів. З цього випливає, що без інвестицій у професійний розвиток навіть добре розроблені адаптації залишаються неефективними. Таким чином, вузловими елементами індивідуалізації виступають одночасно доступні ресурси, педагогічна компетентність і орга-

нізаційна підтримка, що дозволяє налаштовувати темп, форму подачі й оцінювання для кожного учня [12]. Теоретико-практичні напрацювання зі сфер технологічних інновацій та спільного проєктування дають уявлення про те, як індивідуалізація може реалізовуватись через інтерактивні та мультимодальні рішення. До прикладу, розробки мобільних e-learning додатків для базових математичних навичок і “ігрових” STEM-інструментів із тактильними та аудіоінтерактивними компонентами демонструють, що технології можуть гарантувати персоналізований темп, миттєвий зворотний зв'язок і різноманітні канали представлення інформації, що важливо для учнів із частковим зором або повністю незрячих [13]. Загалом, проєкти, в яких вчителі та дослідники співпрацювали під час розробки та впровадження адаптацій, показують: технологія – це лише інструмент. Ефективність кожного інструменту, який використовується в інклюзивній освіті зростає, коли інновацію

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ)

супроводжує педагогічне переосмислення уроку, тестування у реальному класі та інтрактивне доопрацювання матеріалів [17]. Для практики розвитку інклюзивної освіти це свідчить про необхідність поєднання інвестицій в адаптовані ресурси з програмами підготовки вчителів та механізмами міждисциплінарної співпраці, щоб індивідуалізація навчання для осіб із порушенням зору була системою, а не епізодичною.

Висновки. Узагальнення вітчизняних і зарубіжних досліджень засвідчує, що індивідуалізація навчання дітей з порушеннями зору вимагає системної інтеграції педагогічних, технологічних і реабілітаційних підходів. Незважаючи на наявність нормативно-методичного підґрунтя, потреба у розробленні дієвих моделей індивідуальних освітніх маршрутів, які враховують тип зорового порушення та потенціал учня залишається актуальною. Іноземний досвід підтверджує ефективність персоналізованих стратегій, заснованих на співпраці педагогів і фахівців з підтримки, а також на використанні інклюзивних технологій. Подальші дослідження мають бути спрямовані на емпіричне оцінювання цих підходів і створення практичних інструментів для освітан у контексті НУШ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вертугіна В.М. Проблема здійснення індивідуалізації навчання і виховання дітей з відхиленнями зору в умовах інклюзивної освіти. *Наукові записки кафедри педагогіки*, 2011. Вип. 28. С. 112–117.
2. Закон України “Про освіту” від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Київ: Верховна Рада України, 2017. 12 с.
3. Костенко Т.М., Гудим І.М. Індивідуалізація навчального процесу для учнів з порушеннями зору в умовах Нової української школи: монографія. Київ: Видавничий дім “Освіта України”, 2023. 320 с.
4. Костенко Т., Гудим І., Легкий О., Кондратенко С. Особливості стандартизації змісту освіти дітей з порушеннями зору: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Симоненко О.І. 2019. 180 с.
5. Легкий О.М., Кондратенко С.В. Психолого-педагогічна підтримка дітей з порушеннями зору в сучасних умовах. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2024. Т. 6, № 2. С. 1–4. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6123>
6. Міністерство освіти і науки України. Порядок організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти: затверджено наказом МОН України від 01.09.2011 № 1065. Київ: МОН України, 2011. 24 с.
7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ “Агенство “Україна”. 2019. 300 с.
8. Сак Т. Індивідуалізація навчання учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2014. № 4. С. 18–23.
9. Терещук Г. Індивідуалізація навчання в контексті ідей концепції нової української школи. *Загальна педагогіка та історія педагогіки*. № 2, 2017. С. 6–16.
10. Шелестова Л.В., Барановська О.В. Індивідуалізація навчання в умовах змішаної форми організації

освітнього процесу у початковій школі: методичний посібник. Київ: Видавничий дім “Освіта”, 2024. 225 с.

11. Шестопалова О., Бондар К., Склянська О., Дорошенко Л., Трушик О., Жукова Л., Смахнюва Т. Теорія і практика інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Проект “Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг”. Кривий Ріг: Видавництво ФОП Чернявський Д.О. 2019. 170 с.

12. A mobile e-learning application for enhancement of basic mathematical skills in visually impaired children. *Universal Access in the Information Society*. 2023. Available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10209-023-00990-3>

13. Bavlı B., Korumaz M., Akar H. Visually Impaired Mentally Sighted: An Inclusive Education Case. *International Journal of Progressive Education*. 2020. Vol. 16, No. 6. P. 41–55.

14. Designing inclusive tech playful educative solutions for visually impaired learners in STEM education. *Smart Learning Environments*. 2025. Vol. 12, p. 14.

15. Differentiated Instruction as an Inclusive Practice: Addressing the Needs of Learners with Visual Impairment in Ghanaian Basic Schools. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*. 2021. Vol. 5, No. 5. P. 232–238.

16. Pease A.S., Goodenough T.A., Rogers S., Roe J., Williams C.E.M. Perspectives of primary school staff who work with children with additional needs: insights that may help to improve support for visually impaired children. *British Journal of Visual Impairment*. 2021. Vol. 39, No. 3. P. 266–277.

17. Stylianidou F., Nardi E. Overcoming Obstacles for the Inclusion of Visually Impaired Learners through Teacher-Researcher Collaborative Design and Implementation. *Education Sciences*. 2023. Vol. 13, No. 10. Article 973.

REFERENCES

1. Verthuhina, V.M. (2011). Problema zdiisnennia indyvidualizatsii navchannia i vykhovannia ditei z vidkhyleniamy zoru v umovakh inkliuzyvnoi osvity [The problem of implementing the individualization of education and upbringing of children with visual impairments in inclusive education]. *Scientific reports of the Department of Pedagogy*, No. (28), pp. 112–117. [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” vid 5 veresnia 2017 roku No. 2145-VIII [Law of Ukraine “On Education” dated September 5, 2017 No. 2145-VIII] (2017). Kyiv, 12 p. [in Ukrainian].
3. Kostenko, T.M. & Hudym, I.M. (2023). Indyvidualizatsiia navchalnoho protsesu dlia uchniv z porushenniamy zoru v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Individualization of the educational process for students with visual impairments in the conditions of the New Ukrainian School]. Kyiv, 320 p. [in Ukrainian].
4. Kostenko, T., Hudym, I., Lehkyi, O. & Kondratenko, S. (2019). Osoblyvosti standartyzatsii zmistu osvity ditei z porushenniamy zoru [Peculiarities of standardization of the content of education for children with visual impairments]. Kyiv, 180 p. [in Ukrainian].
5. Lehkyi, O.M. & Kondratenko, S.V. (2024). Psykhologo-pedahohichna pidtrymka ditei z porushenniamy zoru v suchasnykh umovakh [Psychological and pedagogical support for children with visual impairments in modern conditions]. *Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, No. 6(2). pp. 1–4. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6123> [in Ukrainian].
6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2011). Poriadok orhanizatsii inkliuzyvnoho navchannia v zakladykh zahalnoi

serednoi osvity [Regulation on the organization of inclusive education in general secondary education institutions] (Order No. 1065, September 1, 2011). Kyiv, 24 p. [in Ukrainian].

7. Poroshenko, M.A. (2019). *Inklyuzivna osvita* [Inclusive education]. Kyiv, 300 p. [in Ukrainian].

8. Sak, T. (2014). *Indyvidualizatsiia navchannia uchniv z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy v inklyuzyvnomu klasi* [Individualization of teaching students with special educational needs in an inclusive classroom]. *Special child: education and upbringing*, No. 4, pp. 18–23. [in Ukrainian].

9. Tereshchuk, H. (2017). *Indyvidualizatsiia navchannia v konteksti idei kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly* [Individualization of education in the context of the New Ukrainian School concept]. *General pedagogy and history of pedagogy*, No. 2, pp. 6–16. [in Ukrainian].

10. Shelestova, L.V. & Baranovska, O.V. (2024). *Indyvidualizatsiia navchannia v umovakh zmishanoi formy orhanyzatsii osvithnoho protsesu u pochatkovii shkoli* [Individualization of education in blended learning conditions in primary school]. Kyiv, 225 p. [in Ukrainian].

11. Shestopalova, O., Bondar, K., Sklianska, O., Doroshenko, L., Trushyk, O., Zhukova, L. & Smekhniova, T. (2019). *Teoriia i praktyka inklyuzyvnoi osvity* [Theory and practice of inclusive education]. Kryvyi Rih, 170 p. [in Ukrainian].

12. A mobile e-learning application for enhancement of basic mathematical skills in visually impaired children (2023). Universal Access in the Information Society. Available at:

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10209-023-00990-3> [in English].

13. Bavli, B., Korumaz, M. & Akar, H. (2020). Visually Impaired Mentally Sighted: An Inclusive Education Case. *International Journal of Progressive Education*, No. 16(6), pp. 41–55. [in English].

14. Designing inclusive tech playful educative solutions for visually impaired learners in STEM education (2025). *Smart Learning Environments*, 12, p. 14. [in English].

15. Differentiated Instruction as an Inclusive Practice: Addressing the Needs of Learners with Visual Impairment in Ghanaian Basic Schools (2021). *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, No. 5(5), pp. 232–238. [in English].

16. Pease, A.S., Goodenough, T.A., Rogers, S., Roe, J. & Williams, C.E.M. (2021). Perspectives of primary school staff who work with children with additional needs: Insights that may help to improve support for visually impaired children. *British Journal of Visual Impairment*, No. 39(3), pp. 266–277. [in English].

17. Stylianidou, F. & Nardi, E. (2023). Overcoming obstacles for the inclusion of visually impaired learners through teacher–researcher collaborative design and implementation. *Education Sciences*, No. 13(10), 973 p. Available at: <https://www.mdpi.com/2227-7102/13/10/973> [in English].

Стаття надійшла до редакції 28.10.2025

УДК 378.011.3-051:745/749:[378.015.31:7]

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.345876>

Галина Мельник, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2431-2423>

Петро Нищак, аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4218-2572>

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАЦІВНИКІВ ПОЗАШКІЛЛЯ

Стаття присвячена дослідженню актуальної наукової проблеми – використання потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ) як ефективного засобу реалізації естетичного виховання майбутніх учителів технологій та керівників гуртків народної творчості у процесі професійної підготовки у закладах вищої педагогічної освіти. Проаналізовано різні наукові підходи до класифікації функцій декоративно-ужиткового мистецтва, що підкреслює багатогранність та комплексний вплив цього виду мистецтва на формування багатогранної особистості майбутніх педагогів. Виділено ключові аспекти виховного потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема: наочність, чуттєвість, інтеграцію теорії та практики, національний колорит, а також стимулювання креативності та творчої самореалізації особистості.

Акцентовано на необхідності переходу від суто репродуктивної (ремісничої) роботи до власне творчої діяльності здобувачів освіти, що вимагає створення відповідного навчально-виховного середовища на заняттях. Представлено та обгрунтовано найбільш перспективні форми навчальної роботи зі студентами – від аудиторних занять до позааудиторної роботи (гурткові заняття, екскурсії до музеїв та художніх галерей). Визначено та деталізовано специфічні особливості естетичного виховання майбутніх педагогів засобами декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема, можливість індивідуалізації навчання через розуміння технік та природності виховного процесу.

Доведено, що декоративно-ужиткове мистецтво є унікальним інструментом, який сприяє розвитку художньо-естетичної та технічної творчості студентів, формує загальну культуру праці, любов до рідного краю та повагу до національної спадщини. Системне використання потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва в освітньому процесі педагогічних ЗВО дозволяє підвищити мотивацію студентів до навчання та творчої діяльності, розвинути